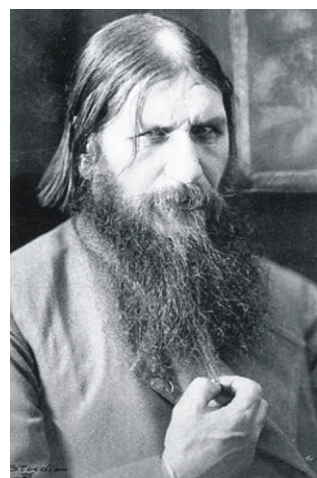

HISTORIE PEKSOVA MLÝNA

První zmínky o vodním mlýnu na Želetavce, dnešním Peksově mlýnu, spadají do let 1740 - 1742 kdy za vlády Marie Terezie vydrancovala mlýn vojska pruského krále Fridricha II. Tehdejší majitel, jistý *Kašpar z Wittau* byl pověšen přímo v mlýnici, jak se zmiňuje bitovská kronika. Za vlády hrabat z Daunu, patřil mlýn k jejich bitovskému panství a to až do roku 1755, kdy na bitovsku vypukla selská vzpoura. Mlýn se stal centrem selského odboje proti šlechtě. Mimo jiné tu byla kovárna, která vyráběla pro odbojné sedláky unikátní zbraně, známé "*načínáky*".

Ve druhé polovině 18. století se mlýn stal kulturním centrem celého bitovska i jemnicka, krátce(1763 - 1764) tu tvořil a kulturně působil nevlastní bratr Wolfganga Amadea Mozarta *Werner Mozart*, autor dodnes známé písně "Starý Bláha" (v originále Der alte Blaha). Tato píseň zlidověla a dodnes se hraje v okolních pohostinstvích, zejména

V roce 1782 po nástupu Josefa II. pokrokových josefínských reforem pálení lihovin z ovoce. Tehdejší majitel

Griotenko proslul receptury na

kterou nazval podle svého jména Griotkou, známou ve světě jako **GRIOTTE LIQUERE**. Po jeho smrti roku 1820 byl mlýn kompletně zrenovován, o čemž svědčí do dneška patrný nápis na trámu v bývalé mlýnici. Byly zvětšeny lopatky mlýna, prohlouben náhon a pro větší účinnost mletí vypomáhal přes zvláštní soustrojí v otáčení mlýnského kola i osel - v rakouském pohraničí nazýváno jako "der eselwassermühlesystem".

v sousedních Zblovicích. na trůn dostal mlýn v rámci mimo právo mletí obilí i právo ukrajinské národnosti *Grigorij* v celém okolí jako autor třešňovou pálenku,

V říjnu revolučního roku 1848 po povstání ve Vídni kdy prchal císařský dvůr Rakouské monarchie do Olomouce, cestou se krátce zastavil v kovárně Peksova mlýna (tehdy Windischgrätzův mlýn), aby okoval koně a panstvo si odpočinulo. Tuto událost připomíná hřebík z podkovy císařských vchodem do budovy mlýna. Koncem 19. dostává do rukou rodiny Grasslů potomků legendárního lupiče Jana Jiřího Glasser byl vášnivý rybář, v kraji se mu nebo taky Šupina. Zcela zastavil provoz mlýna a v náhonu pěstoval úhoře a bělice. Mlýn nakonec roku 1899 prodal rodině Haasů, kteří téhož roku

koní na trámu nad století se mlýn z Nových Syrovic, Grassla. Hugo říkalo Trottel Hugo

získali do vlastnictví hrad Bítov. Mlýn tehdy mohl užívat ve znaku erb rodu Haasů z něhož časem po modernizaci vznikl současný znak nynějšího vlastníka. Všimněte si podobnosti zejména spodní části obou erbů. V té době mlýn provozoval Alfred Peksa (některé prameny jej uvádějí jako Pexu), po němž mlýn nese dodnes jméno. Dnešní generace si zřejmě vzpomene na dříve populární hru Pexeso, kterou mlynář Peksa

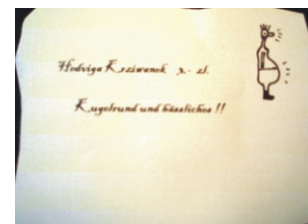

vymyslel pro zkrácení dlouhé chvíle v zimních měsících, kdy zamrzlo vodní kolo. Od roku 1914 je osud Peksova mlýna silně ovlivněn novým majitelem hradu mladým baronem Georgim Haasem, podivínem, chovatelem zvěře, sukničkářem a zapřísáhlým starým mládencem. Proslul svoji větou:...kvůli jedné si to nerozházím se všemi... . Na Peksově mlýně měl pronajatu světnici(dnešní marodku), ve které míval dostaveníčko s děvčaty ze starého, dnes zatopeného Bítova, někdy i několika najednou.

O svých milenkách si vedl ve mlýně záznamy a pedantsky si do deníčku nazvaném "Metressenkonto" zapisoval, kolik které dal. Bohužel se z deníku zachovala jen jedna jediná stránka s údajem: *Hedwiga Krzivanek - 3 zlaté* a poznámka v němčině *kugelrund und hässliches* (česky tlustá a ošklivá).

Stránka z deníku se našla v roce 1997 pod matrací na půdě mlýna. V době 2. světové války se ve mlýně chovali koně, které tu měl uschovány majitel jezdecké stáje z Vídně před

nacisty. Díky hrdinství místních antifašistů pod vedením jistého Konráda se podařilo koně na mlýně před konfiskací Němci uchránit.

V polovině šedesátých let tu měli soustředění i hokejisté Dukly Jihlava s trenérem Jaroslavem Pitnerem, dokonce se uvažovalo o vybudování treninkové ledové plochy v místě dnešního letního tábora Zblovice, 800 m po proudu Želetavky. Tuto investici zastavil až zásah tehdejšího ministra sportu Čermáka, který byl spartan a armádnímu sportu

nepřál. V té době získal Peksovův mlýn jako rekreační základnu Sokol Moravské Budějovice. V roce 1957 se tu konal celostátní sraz turistů, viz archivní fotografie, Přestože tato akce, které se zúčastnilo několik tisíc lidí z celého světa trvala poměrně krátce, datuje se od tohoto okamžiku masivní nárůst porodnosti zejména v okolních obcích, kterou kraj nepamatoval od dob barona Haase. Některá cizokrajná jména obyvatel nám tuto dobu občas připomenou - namátkou: Eržika, Carlos, Bid'our, Vasilij a Abu Ali.

V roce 1978 zakoupil Peksovův mlýn národní podnik Kras Brno a začal tu provozovat letní tábory, pověstné svoji jedinečnou uvolněnou atmosférou. Provoz byl narušen pouze v roce 1980, kdy bylo celé údolí Peksova mlýna pokryto ledem.

Vrstva ledu byla tak silná, že ještě začátkem června tu měl n.p. Znovin Znojmo pronajatu louku jako chladírnu vína. Novodobá historie Peksáku se píše od roku 1997, kdy od krachujícího podniku Kras-Haka Brno koupili mlýn osvětlení a podnikaví bohémové z Brna, dříve pracovníci letních táborů a založili stejnojmenné občanské sdružení, které se pořádáním letních dětských táborů zabývá od té doby profesionálně. Byla opravena budova, střecha, postaveno hřiště, bazén a zrenovována kuchyně a chatky.